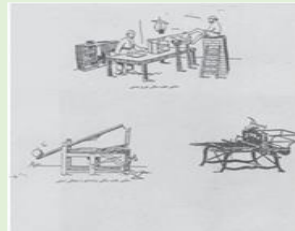

<http://lib.oerp.ir>

حدیث، تفسیر، فقه، اصول، فلسفه، کلام، نجوم، ریاضیات، موسیقی، پزشکی، خطاطی، کشاورزی، فیزیک، شیمی و . . ، نشانگر تلاش گسترده دانشمندان ایرانی در علوم مختلف و اختراع و ابداع های بی شمار آنها در این عرصه است.

چاپ سنگی از سال ۱۲۵۰ ه. ق. تا ۱۳۲۰ ه. ق. حاکم بلامنازع چاپ در ایران بود و پس از آن نیز تا پایان دوره قاجاریه و اوایل دوره پهلوی، کم و بیش ادامه یافت. در این مدت، کتابهای بسیار زیادی به این روش چاپ شد. نخستین کتاب های درسی عموماً کتابت شده به خط نسخ، نستعلیق و تاحدودی مصور شده، به وسیله خوشنویسان آن زمان نوشته شده و به صورت چاپ سنگی تهیه و در دسترس دانشجویان و معلمان قرار می گرفت. این کتاب ها متعلق به مدراس دارالفنون، مظفریه، مدرسه سیاسی، مدرسه اسلام، تربیت و سایر مدارس مطرح آن دوره تاریخی است، که به لحاظ خوانش، رسم الخط و توریق از جذابیت های نهفته فراوانی برخوردار هستند. موضوعات متنوع این کتاب ها اغلب پیرامون تاریخ، جغرافیا، طب، شیمی، فیزیک، هندسه، حساب، شرعیات، ادبیات و زبان های خارجی مانند عربی و فرانسه است.

این شماره: معرفی کتاب های

درسی چاپ سنگی

تهیه کننده: آذردخت کوهستانی

اختراع چاپ تحولی بس ژرف و عمیق در انتقال دانش داشت. مسئله کتابت با اختراع چاپ به عنوان وسیله ارتباطی و انتقال فکر و دانش بیشتر حائز اهمیت گشت. سده سیزدهم هجری قمری به عنوان دوره تحول در ایران یاد شده است. در این دوره که برای نخستین بار دانش و اطلاعات از حوزه کتابخانه اختصاصی خارج شده و از طریق چاپ، انتشار کتاب ها و ایجاد مدارس به شیوه نوین و همچنین چاپ و آرایش کتاب، تحولی منحصر به فرد یافته است. فن جدید چاپ سنگی امکانات تازه ای برای هنرمندان در عرصه تصویرسازی، خوشنویسی، آرایش کتاب فراهم آورد که تا پیش از این در اختیار هنرمندان ایرانی نبود. این کتاب ها همواره به جهت ویژگی و شرایط خاص (نظیر نوع چاپ، خط، تاریخ کتابت، قدمت و نفاست علمی و هنری و...) از اهمیت و ارزش والایی برخوردار می باشند. توجه و شناسایی نسخه های چاپ سنگی برای نسل حاضر، گذشته علمی و فرهنگی ایرانیان را بازگو می کند. نسخه های چاپ سنگی برجای مانده در علوم مختلف مانند:

کتاب های درسی چاپ سنگی کتابخانه و مرکز اسناد سازمان

بخش آرشیو کتابهای درسی کتابخانه سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی با داشتن مجموعه ای از کتابهای درسی از قبل از دارالفنون (۱۲۲۵ ه.ش.) تا هم اکنون از ارزشمندترین گنجینه های مکتوب آموزش و پرورش به شمار می رود. این مجموعه از دهه ۶۰ با اعلام فراخوان از سوی ریاست وقت سازمان، جناب آقای دکتر حدادعادل مبنی بر اهداء کتاب های درسی از طرف همکاران سازمان، فرهنگیان و دوستان کتاب به کتابخانه، فضایی برای جمع آوری، حفظ و نگهداری کتابهای درسی از گذشته تا عصر حاضر ایجاد شد. از جمله این منابع اهدایی، کتاب های درسی چاپ سنگی می باشد. این منابع دارای ویژگی هایی هستند که در انواع منابع شناخته شده جدید وجود ندارند. اولین کتاب درسی چاپ سنگی موجود در آرشیو کتابخانه و مرکز اسناد با عنوان "**رساله در حساب**" مربوط به سال ۱۲۲۵ ه.ش. (۱۲۶۲ ه.ق) است. با توجه به رونق چاپ سنگی، کتاب های درسی این مجموعه، تا پایان دوره قاجاریه و اوایل دوره پهلوی را نیز شامل می شود.

تدوین بانک اطلاعاتی کتاب های درسی چاپ سنگی

تدوین بانک اطلاعاتی، اولین گام اساسی در معرفی این نسخه ها، فهرست نویسی و ذخیره اطلاعات آنها در پایگاه مربوطه می باشد. تا کیفیت، کمیت و اهمیت این آثار هر چه بیشتر روشن و محققان و علاقه مندان بتوانند با سرعت و به آسانی به این منابع دسترسی پیدا کنند.

ویژگی های بانک اطلاعاتی

۱. سامانه ای نظام مند برای ذخیره سازی و سازماندهی کتاب های درسی چاپ سنگی
۲. ذخیره اطلاعات و سازماندهی نسخ کتاب های درسی قدیمی و ارزشمند چاپ سنگی، در یک قالب یکدست و استاندارد برای ورود اطلاعات
۳. نگهداری و روزآمدسازی اطلاعات مربوط به نسخه های چاپ سنگی در سیستم های نرم افزاری کتابخانه
۴. امکان جستجو، بازیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مربوط به نسخه های چاپ سنگی به سرعت و با سهولت

فرا داده های بانک کتاب های چاپ سنگی

۱. اطلاعات کتاب شناسی مانند نام پدید آور اثر، تاریخ تولد و وفات، نام اثر، نام مصحح یا شارح و... ، زبان اثر و تاریخ آن
 ۲. اطلاعات نسخه شناسی مانند کاتب، تاریخ کتابت ، محل چاپ، نام چاپخانه
 ۳. کتاب شناسی تحلیلی مانند تعیین موضوع کتاب بر اساس سرعنوانهای موضوعی
 ۴. تدوین فهرست مستند مشاهیر (مشمول بر نام مستند شده مؤلفان، کاتبان، شارحان، مترجمان و ...)
- در حال حاضر بخش قابل توجهی از این کتاب ها سازماندهی و فهرست نویسی شده و در آینده نزدیک پس از تکمیل این مرحله، فهرست کتابها تهیه و همچنین کتابشناسی کتاب های درسی چاپ سنگی چاپ و منتشر خواهد شد.

